

بسمه تعالیٰ

عنوان:

«قدرت الهی در آیات و روایات»

گرد آورنده: مليحه بیات(طلبه پایه ۳)

سال ۹۷

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی قدرت الهی در آیات و روایات به روش کتابخانه ای بازار فیشبرداری انجام شده است.

در قرآن کریم و روایات از قدرت مطلق خداوند در آشکارا و نهان، دنیا و آخرت سخن به میان آمده است صنعت قدرت خداوند، پیوسته مورد بحث متکلمان بوده است و شبهه‌هایی درباره آن مطرح شده است و گستره این صفت الهی مورداً اختلاف نحله‌های مذهبی بوده است به ویژه براساس گزارش قرآن، پیروان مذهب یهود، خداوندرا به ضعف و ناتوانی متهم کرده‌اند.

با نقد و بررسی آرای متکلمان و مقایسه آن با آیات و روایات قدرت الهی را بررسی می‌کند و به برخیاز شباهاتیکه در این زمینه آمده پاس خدا ده می‌شود.

کلیدوازه : قدرت الهی، صفات، شباهه.

مقدمه:

گفتگو درباره صفات خداوند ، یکی از مسائل مهم معرفت توحیدی است و در قرآن و روایات ، یکی از راه های مهم شناخت خداوند ارتباط با او ، آشنایی با صفات متعالی را بایا و اثبات کرد هاندو وجود مقدس اور الازهر صفت ناصواب متکلمان صفات خداوند را به شبو تیه و سلبی پنهان می کنند و همچنان مقدساور الازهر صفت ناصواب منزه دانسته اند.

با وجود این در تعریف و گسترش برخیاز صفات شبو تی خداوند، اختلاف نظر های بود دارد که بری شه برخیاز آنها در پیر و آنادیانگذ شته، به ویژه هیود باید جستجو کرد یکی از صفات شبو تی خداوند که در طول تاریخ موربد بحث متمکلمان بوده است، صفت قدر ترخداوند است.

به گواهی آیات قرآن و شواهد تاریخی همود و قدر تر خداوند را محدود میدانست و در بین متمکلمان فرق مختلف اسلام مینیزد را بین بارهای اخلاف نظرهای بود دارد. تغییر سرنوشت برخیامور به معنا یان اتوابنی خداوند از برنامه ریزی مناسب تلقی شده است .

از این رو، این مقاالت هبرایی پاسخ به سوالات مشبهاتی که برای قدر تالهیوار دشده را پاسخ میدهد.

قدرت :

یکی دیگر از اوصاف ثبوتی و ذاتی خداوند ، «قدرت» است و آیات زیادی از قرآن کریم ، خدا را به نام « قادر » و « قادر » می خواند .

قدرت نیز از جمله اوصافی است که ما می توانیم مرتبه محدودی از آن را در خود بیابیم . از این رو مفهوم قدرت و عجز تا حد زیادی برای ما روشن است. با این حال ، لازم است برای وضوح بیشتر بحث ، تعریفی از قدرت ارائه کنیم که بر قدرت خداوند نیز قابل تطبیق باشد.

صفات خداوند دو قسم است : ذاتی و فعلی

مفهوم از صفات ذاتی ، آن است که ذات خداوند به آن متصف می شود ، مثل اینکه خداوند ، عالم و قادر است.

مفهوم از صفات فعلی ، آن است که ذات خداوند به لحاظ صدور برخی کارها از او مثل خالقیت ، رازقیت و امثال آن ، از صفاتی که از فعل الهی انتزاع می گردد ، به آن صفات موصوف می شود .

به این عنوان که جهان را آفریده است ، « خالق » است و به این سبب که مردم روزی می دهد « رازق » است . (سبحانی ، ۱۳۸۶ ، ص ۶۴ و ۶۵)

صفات ثبوتیه و سلبیه :

صفات خداوند سبحان به صفات ثبوتیه و سلبیه تقسیم می شود.

مفهوم از اول ، صفاتی است که از کمال حکایت دارد ، مثل اینکه خداوند ، عالم و قادر است .

مفهوم از صفات سلبیه ، منزه دانستن ذات خدا از صفاتی که نیاز و نقص و فقر حکایت می کند (سبحانی ، تهران ، ۱۳۸۶ ، ص ۶۴ و ۶۵) .

مفهوم قدرت در لغت :

قدرت در لغت به معنای توانایی داشتن ، توانستن صفتی که تاثیر آن بر وفق اراده باشد مبدا قریبی است که افعال مختلف از آن صادر می شود . (معین ، ۱۳۸۶ ، ص ۱۸۱۲) .

در اصطلاح :

و در اصطلاح فاعلی که کار خود را با اراده و اختیار خویش انجام می دهد گفته می شود که نسبت به کار خودش «قدرت» دارد پس قدرت عبارتست از مبدئیت فاعل مختار برای کار که ممکن است از او سر بزند.

هر قدر فاعل از مرتبه وجودی ، کامل تر باشد دارای قدرت بیشتری خواهد بود و طبعاً موجودی که دارای کمال بی نهایت باشد قدرتش نامحدود خواهد بود «انَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» . (صبح بزدی ، ۱۳۸۹ ، ص ۷۷)

۱-کاری که متعلق قدرت قرار می گیرد باید امکان تحقق داشته باشد پس چیزی که ذاتاً محال یا مستلزم محال باشد مورد تعلق قدرت واقع نمی شود داشتن خدا بر هر کاری بدین معنی نیست که فی المثل بتواند خدای دیگری را بیافزایند (زیرا خداوند آفریدنی نیست) یا بتواند عدد دو را با فرض دو بودن از عدد سه بزرگ تر کند یافرزندی را با فرض فرزند بودن ، قبل از پدرش خلق کند .

۲-لازمه قدرت داشتن بر هر کاری این نیست که همه آن ها را انجام دهد بلکه هر کاری را که بخواهد انجام خواهد داد و خدای حکیم جز کار شایسته و حکیمانه را نمی خواهد و انجام نمی دهد هرچند قدرت بر انجام کار های زشت و ناپسند هم دارد .

۳-قدرت، متضمن اختیار هم هست و خداوند متعال همچنان که بالاترین قدرت ها را دارد ، کامل ترین مراتب اختیار را نیز دارد و هیچ عاملی نمی تواند او را برای انجام کاری تحت فشار قرار دهد یا اختیار را از او سلب کند ، زیرا وجود و قدرت هر موجودی از اوست و هیچ گاه مغلوب نیرویی ک خودش به دیگران داده است واقع نمی شود . (ابراهیمی ، بی تا ، ص ۵۶)

تفاوت قدر تخداؤند با قدر تانسان :

خداؤند ، توانای مطلق و دارای قدرت بیکران است و توانایی به معنای مورد نظر درباره خداوند ، مفهومی ویژه دارد.

به همین دلیل ، باید دانست موجودی یا ویژگی های خداوند در چه شرایطی قادر و توانا به شمار می آید . معنای توانایی را در کاربردهای معمولی آن تا اندازه ای می شناسیم. اگر روزبه ، به خوبی به زبان فرانسه بنویسد می گوییم او می تواند فرانسه بنویسد ، امام موضوع خداوند متفاوت است . قدرت درباره او ، به این معناست که هم انجام کاری و هم انجام ندادن کاری به گونه یکسان ، از او بر می آید .

درواقع ، هیچ چیزی بر اراده او در انجام دادن یا ندادن کاری خاص ، تاثیر نمی گذارد . تنها عامل موثر در انجام یافتن یا انجام نیافتن هر کاری از جانب خداوند ، تصمیم و اراده اوست . و در بیان چنین وضعیتی گاه می گویند : « موجود ف قادر ، آن است که اگر بخواهد ، کاری را انجام می دهد و اگر بخواهد از انجام آن خودداری می کند . » (شمس ، ۱۳۸۴ ، ص ۱۰۹).

« إنَّهُ تَعَالَى قَادِرٌ عَلَى كُلِّ مُمْكِنٍ » آن چه مقارن با صفت علم ما است از صفات نقص ، از صفت علم او نفي نموده و (چنان که در مورد قدرت خداوند) می گویی « خداوند بر هر ممکنی قادر و تواناست ».

و (از آن جا که) قدرت و توانایی در ما مخلوقات ، صفتی زایده و اضافه بر ذات ما و غیر خود ذات ما است و حادث می باشد (یعنی نبوده و سپس به وجود آمده) و ظهرور و بروز و به کار گرفتن آن به واسطه ابزار و اسباب و نیازمند آن ها است (مانند دست و پا و) این امور را از خداوند نفی می کند و می گویی : خداوند به ذات خود قادر است بدون این که قدرت صفتی زاید بر ذات باشد و بدون این که قدرت کیفیت و چگونگی ای باشد که (پس از نیستی) حادث و موجود شده باشد و (نیز اعمال قدرت خداوند احتیاج به) ابزار و وسیله ندارد (زیرا همه این ها نقص است و او از نقص ، منزه است) پس ذات بسیط و غیر مرکب او (صرف ذات او) برای ایجاد و خلق کردن هر چیزی کافی است. (مجلسی و احمدی ، ۱۳۹۴ ، ص ۲۲۳).

فرض این جهت است که در اینجا هم قرآن این عمل خارق العاده را نمی گوید :

« قَالَ اللَّهُ عِنْدَهُ قُوَّةٌ كَذَا ، عِنْدَهُ قُدْرَةٌ كَذَا » ، می گوید « قَالَ اللَّهُ يَعْنِدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ » .

اینجا که بحث از قدرت است علم را به میان می کشد ، در سوره و النجم بحث از علم است قدرت را به میان می کشد .

دلیل انکار معاد همان است که انسان ایمان به قدرت خداوند ندارد ، لذا رآن برای مخالفان نمونه هایی از
قدرت الهی را نقل می کند و می فرماید :

« همان قدرتی که تو را ساخت می تواند متلاشی کرده و دوباره از نو بسازد و نا گفته پیداست که متلاشی و
بهم پیوستن از اصل آفریدن آسان تر است گرچه برای خداوند هیچ کاری ، مشکل نیست . (قرائتی ، ۱۳۸۱ ،
ص ۷۴) .

نتیجه گیری :

باتوجه به معنایی که از قدرت الهی بیان کردید ، می توان قادر بودن خداوند را با استناد به دلایل مختلفی همانند قرآن و روایاتی که معصومین (علیه السلام) بیان فرموده اند و متكلمان با دلایل عقلی و نقلی توانسته اند قدرت مطلق بودن خداوند را ثابت کنند .

و هر گونه شبهه ای که در این زمینه آمده پاسخ داده اند . بدین ترتیب ثابت می شود خداوند قادر است ؟ زیرا به فرض تعلق مشیت و خواست او به چیزی ، هیچ مانعی از تحقق انچه او می خواهد قابل تصور نیست.

پیشنهادات :

- ۱- پیشنهاد به روحانیون این است که میزان مطالعات خود را در زمینه رفع شباهات گسترش دهند .
- ۲- ارکان های مربوطه خمانند سازمان تبلیغات در این زمینه تبلیغات خود را گسترش دهند .
- ۳- پیشنهاد من به فرهنگ ارشاد افزایش نشر کتاب های مربوط به شباهات وجود در این زمینه می باشد.

فهرست :

• قرآن

• نهج البلاغه

• مفاتیح الجنان

- ١- انصاریان ، حسین ، مرگ و فرصتها ، ج ٢ ، قم ، زلال کوثر ، ١٣٩٣ .
- ٢- ابراهیمی ، عبدالجواد ، درآمدی بر آموزش عقاید ، انتشارات دارالعلوم ، چاپ اول ، قم ، بی تا .
- ٣- احمدی ، قاسم علی ، شرح رساله اعتقادات علامه مجلسی ، انتشارات دلیل ما ، چاپ سوم ، قم ، ١٣٩٤ .
- ٤- بابویه قمی (شیخ صدوق) ، محمد بن علی ، توحید در بیان یگانگی خداوند ، مترجم : محمد علی سلطانی ، انتشارات فکرآوران ، چاپ اول ، قم ، ١٣٨٨ .
- ٥- بابویه قمی (شیخ صدوق) ، محمد بن علی ، ترجمه توحید ، مترجم : علی اکبر میرزایی ، انتشارات علویان ، چاپ هفتم ، قم ، ١٣٩٤ .
- ٦- خالقی ، علی ، مشروعتی قدرت از دیدگاه امام خمینی (ره) ، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) ستاد بزرگداشت یکصدمین میلاد امام خمینی (ره) ، چاپ اول ، تهران ، ١٣٨١ .
- ٧- دستغیب ، عبدالحسین ، بربخ ، انتشارات اسلامی ، چاپ اول ، قم ، ١٣٩٣ .
- ٨- ربانی ، حسین ف معاد از دیگاه قرآن - حدیث و عقل ، انتشارات مولف ، قم ، ١٣٧٣ .
- ٩- سعیدی مهر ، محمد ، آموزش کلام اسلامی^١ خداشناسی - کتاب طه ، چاپ بیست و نهم ، قم ، ج ١ ، ١٣٩٧ .
- ١٠- سبحانی ، سیمای عقاید شیعه ، مترجم : جواد محدثی ، انتشارات مشعر ، چاپ اول ، تهران ، ١٣٨٦ .
- ١١- شمس ، منصور ، درس نامه معارف اسلامی^١ (مبدأ و معاد) ، انتشارات آیت عشق ، چاپ دوم ، قم ، ١٣٨٤ .
- ١٢- شیرازی ، صدرا ، محمد ابراهیم ، اسفاربیروت : دارالحیاء الثرات ، ج ٦ ، ١٩٨١ م .
- ١٣- همان ، ج ٣ ، ١٩٨١ م .

- ۱۴- طیب نیا ، محمد صالح ، یک قدم تا خدا ، بی جا ، چاپ اول ، اصفهان ، ۱۳۸۴ .
- ۱۵- طباطبایی (ره) ، محمد حسین ، تفسیرالمیزان ، مترجم : موسوی همدانی ، انتشارات اسلامی ، ج ۱۸ ، قم ، بی تا.
- ۱۶- قرائتی ، محسن ، اصول عقاید : معاد ، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن ، چاپ اول ، تهران ، ۱۳۸۱ .
- ۱۷- معین ، محمد ، فرهنگ فارسی معین ، انتشارات ثامن ، چاپ دوم ، ج ۲ ، ۱۳۸۶ .
- ۱۸- مصباح یزدی ، محمد تقی ، آموزش عقاید ، انتشارات بین الملل ف چاپ چهل و هفتم ، تهران ، ۱۳۸۹ .
- ۱۹- _____ ، مجموعه آثار شهید مرتضی مطهری ، انتشارات صدرا ، چاپ دهم ، تهران و قم ، ج ۴ ، بی تا.